

O NOVÉ POJETÍ CIVILNÍHO PROCESU (SOUBOR STATÍ)

RESUMÉ

Po roce 1989, kdy se tehdejšímu Československu otevřela cesta zpět mezi civilizované a kulturní evropské státy, stála před civilním procesním právem – stejně jako před jinými odvětvími práva – otázka, jak dál. Od počátku bylo totiž zřejmé, že vývoj se bude ubírat spíše cestou dílčích úprav toho, co v nových podmínkách neobstojí, než cestou rychlé rekodifikace celého procesního práva.

Bylo jasné, že je třeba rychle napravit evidentní deformace v civilním procesu: posílit garance nezávislosti soudů a soudců, navrátit do civilní soudní pravomoci celou oblast rozhodování v hospodářsko-obchodních věcech, která byla předtím soudům odňata, obnovit prakticky neexistující správní soudnictví a ještě jiné oblasti. Nebylo však tak jasno v otázce struktury soudní soustavy, zvláště pak po rozpadu federace v r. 1992/3, ani v otázce celkové koncepce civilního procesu, ani v otázce soustavy opravných prostředků, ani v četných dalších dílčích otázkách. Rychle se ukázalo, že se právě na tomto poli budou střetávat nejrůznější názory a vlivy.

Především zde byl vzor ve velmi kvalitním civilním soudním řádu platném u nás do r. 1950 (který ostatně platí v Rakousku dodnes). Mnozí by byli viděli řešení v návratu k němu, nebo alespoň k osnově zákona připraveného v předválečném Československu, který tehdy již nebyl pro válečné události přijat.

Bylo však třeba se též inspirovat v zahraničí, kde se po 2. světové válce – v době, kdy jsme již byli od demokratického světa odděleni –, vyvinuly nadnárodní koncepce ochrany práv, justice a přístupu k ní. Tak bylo a je stále více třeba hledět k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku (ESLP), k doporučením Rady Evropy a nejnověji i k judikatuře Evropského soudního dvora (ESD) v Lucemburku. Ve vztahu ke štrasburskému soudu je to zejména otázka „práva na spravedlivý proces“, která výrazně ovlivňuje podobu procesního práva (vedle judikatury ESLP kultivuje v tomto směru náš civilní proces svými nálezy i Ústavní soud České republiky). Ve vztahu k ESD je to zase proces evropské integrace, který vyžaduje, aby se různé otázky civilního soudního procesu harmonizovaly anebo přímo sjednotily, protože pouze tak může dojít naplnění idea evropského prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti, v němž chceme plně participovat. A v přehledu různých vlivů nelze pominout ani to, že mnozí by rádi uplatnili též prvky nám sice vzdálené, avšak efektivní justice americké. To vše bude třeba do nové kodifikace civilního procesního práva promítnout.

Soubor statí, studií a článků, publikovaných v rozmezí let 1990–2005 převážně v odborných právnických časopisech, a nyní přetiskovaných, je věnován zejména těmto dílčím otázkám českého civilního procesního práva:

– celkové koncepci budoucí úpravy sporného a nesporného řízení

- vztahu projednací a inkviziční zásady, aktivitě soudců a poučování účastníků
- otázkám hledání pravdy v civilním procesu včetně obnovení rozsudku pro zmeškání a rozsudku pro uznání
- otázkám zrychlení civilního procesu a uplatnění koncentračního principu
- koncepci nového exekučního řízení (zřízení samostatných soudních exekutorů)
- nové úpravě správního soudnictví.